

Edunvalvonta ja edunvalvontavaltuus

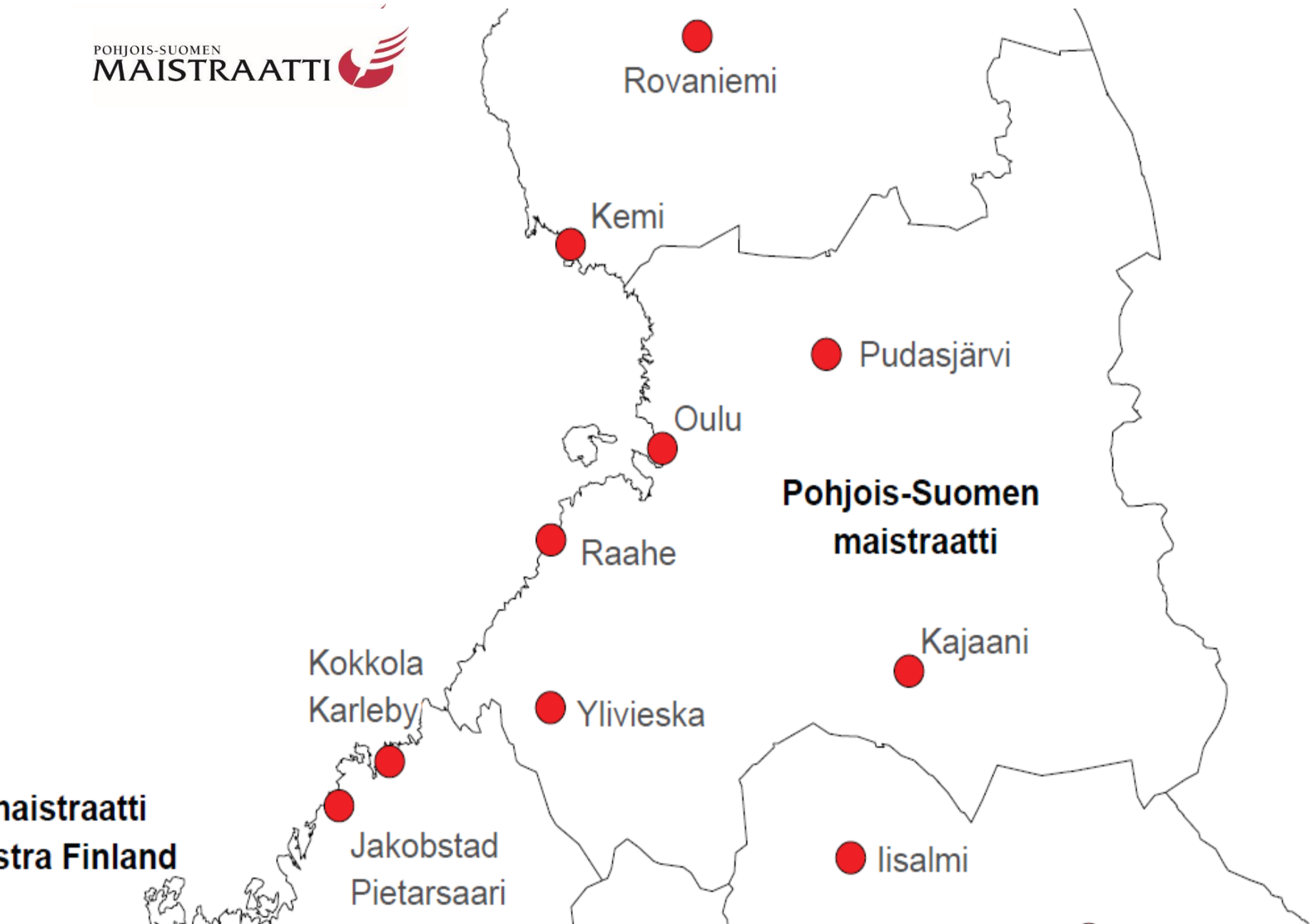

Henkikirjoittaja Pirjo Lahti
Pohjois-Suomen maistraatti

POHJOIS-SUOMEN

MAISTRAATTI

maistraatti
stra Finland

Kokkola
Karleby

Jakobstad
Pietarsaari

Rovaniemi

Kemi

Oulu

Raahе

Ylivieska

Pohjois-Suomen
maistraatti

Kajaani

Isalmi

Pudasjärvi

Edunvalvonta

- ▶ Sanastoa
- ▶ Mikä on edunvalvonnan tarkoitus?
- ▶ Kenelle voidaan määrätä edunvalvoja?
- ▶ Miten edunvalvonta-asia tulee maistraatissa vireille ja miten sitä selvitetään?
- ▶ Kuka voidaan määrätä edunvalvojaksi?
- ▶ Mikä on edunvalvojan tehtävä?
- ▶ Miten maistraatti valvoo edunvalvojaa?
- ▶ Milloin edunvalvojan tehtävä päättyy?

Edunvalvontavaltuutus

- ▶ Sanastoa
- ▶ Mikä on edunvalvontavaltuutus?
- ▶ Kuka voi tehdä edunvalvontavaltuutuksen?
- ▶ Miten edunvalvontavaltuutus tehdään?
- ▶ Muotovaatimukset ja todistuslausuma
- ▶ Valtakirjan ja todistuslausuman perusmalli

Edunvalvontavaltuutus, jatkoa

- ▶ Mitä tehtäviä valtuutetulle voidaan määrätä?
- ▶ Muita mahdollisia määräyksiä
- ▶ Milloin ja miten valtuutus tulee voimaan?
- ▶ Valtuutetun velvollisuudet
- ▶ Milloin edunvalvontavaltuutus lakkaa

Edunvalvonta

Sanastoa

- ▶ Laki holhoustoimesta
  - 1.12.1999 voimaan tullut laki, joka kumosi 19.8.1898 säädetyt holhouslain
- ▶ Edunvalvoja
  - edunvalvoja voi olla lakimääräinen tai määrätty
  - alaikäisen huoltajat ovat suoraan lain nojalla hänen edunvalvojiaan = lakimääräinen
  - henkilö, jonka tuomioistuin tai maistraatti on määrännyt hoitamaan päämiehen omaisuutta ja taloudellisia asioita tai sellaista tämän henkilöä koskevaa asiaa, jonka merkitystä päämies ei kykene ymmärtämään = määrätty
- ▶ Päämies
  - henkilö, jolla on edunvalvoja
  - päämies voi olla alaikäinen tai täysi-ikäinen

- ▶ Holhousviranomainen
  - Maistraatti
- ▶ Vajaavaltainen
  - Alle 18-vuotias (alaikäinen) tai
  - Sellainen 18 vuotta täyttänyt henkilö (täysi-ikäinen), joka on julistettu vajaavaltaiseksi
- ▶ Toimintakelpoisuus (Oikeustoimikelpoisuus)
  - Henkilön kyky ryhtyä oikeudellisesti vaikuttaviin toimiin, joilla perustetaan, muutetaan tai kumotaan oikeuksia ja velvollisuuksia

Mikä on edunvalvonnan tarkoitus?

- ▶ Tarkoitus on henkilön oikeusturvasta huolehtiminen
- ▶ Henkilön itsemääräämisoikeutta tulee rajoittaa vain sen verran kuin on välttämätöntä
- ▶ Valittavan toimenpiteen tulisi olla suhteessa siihen vaaraan, joka sillä pyritään poistamaan
- ▶ Edunvalvonnan järjestämiseen ryhdytään vain silloin, kun se on välttämätöntä
- ▶ Toisaalta edunvalvonnan tarpeessa olevan ei tulisi jäädä pois edunvalvonnan piiristä esim. siksi, että menettely koetaan monimutkaiseksi
- ▶ Päämies säilyttää oikeustoimikelpoisuutensa

Kenelle voidaan määrätä edunvalvoja?

- ▶ Edunvalvoja voidaan määrätä, jos täysi-ikäinen sairauden, henkisen toiminnan häiriintymisen, heikentyneen terveydentilan tai muun vastaavan syyn vuoksi on
  1. kykenemätön valvomaan etuaan taikka huolehtimaan itseään tai varallisuuttaan koskevista asioista, jotka
  2. vaativat hoitoa
  3. eivätkä tule asianmukaisesti hoidetuiksi muulla tavoin (8 §)
- ▶ Edunvalvoja voidaan määrätä, jos se, jonka etua olisi valvottava, ei tätä vastusta (8 § 2 mom)
- ▶ Jos hän vastustaa, edunvalvoja voidaan kuitenkin määrätä, jos vastustamiselle ei hänen tilansa ja edunvalvonnan tarve huomioon ottaen ole riittävää aihetta (8 § 2 mom)

Miten asia tulee vireille maistraatissa?

1) Hakemuksella (12 §) tai 2) Ilmoituksella (91 §)

1) Hakemuksella:

- ▶ Hakijana on henkilö itse (aito oma tahto)
- ▶ Maistraatti on velvollinen varmistumaan ymmärtämisestä kuulemalla henkilökohtaisesti hakijaa (86 §)
- ▶ Samoin maistraatti voi vaatia, että hakija esittää lääkärinlausunnon niistä seikoista, joilla on merkitystä asian ratkaisemisen kannalta (86 §)
- ▶ Maistraatti voi määrätä edunvalvojan (12 §), jos
  1. henkilö kykenee itse ymmärtämään asian merkityksen ja
  2. pyytää tiettyä henkilöä määrättäväksi edunvalvojakseen

Miten asia tulee vireille maistraatissa?

2) Ilmoituksella:

- ▶ Jos on saanut tiedon ilmeisesti edunvalvonnan tarpeessa olevasta henkilöstä, voi tehdä ilmoituksen maistraattiin vaitiolovelvollisuuden estämättä
- ▶ Ilmoituksen voi tehdä kuka tahansa
- ▶ Ilmoitus tehdään siihen maistraattiin, jonka alueella henkilöllä on kotikunta tai missä hän oleskelee
- ▶ Ilmoituksen saatuaan maistraatti ryhtyy selvittämään, onko henkilö edunvalvonnan tarpeessa

Miten selvitetään, tarvitseeko henkilö edunvalvojaa?

- ▶ Edunvalvonnan tarve määritetään henkilön oman edun kannalta
- ▶ Lähtökohta: Edunvalvonta on viimesijainen vaihtoehto
- ▶ Onko edunvalvontaan terveydellinen syy?
- ▶ Onko taloudellisia asioita, jotka vaativat hoitoa?
- ▶ Hoituvatko asiat asianmukaisesti muulla tavalla?
- ▶ Lääkärinlausunto
  - hakija toimittaa, jos on tehnyt oman hakemuksen (86 §)
  - maistraatti pyytää, jos on tullut ilmoitus (90 §)

Miten selvitetään, tarvitseeko henkilö edunvalvojaa?

- ▶ Pääsääntö: Edunvalvontaan esitettyä kuullaan (73 § 2 mom)
- ▶ Ei tarvitse varata tilaisuutta, jos hän ei ymmärrä asian merkitystä (tämä selviää yleensä lääkärinlausunnosta)
- ▶ Kuuleminen voi olla kirjallinen tai henkilökohtainen
- ▶ Jos oma hakemus, kuullaan aina henkilökohtaisesti
- ▶ Myös aviopuolisolle varataan tilaisuus tulla kuulluksi, ellei se ole ilmeisen tarpeetonta (73 § 2 mom)
- ▶ Varataan tilaisuus tulla kuulluksi => ei ole pakko vastata
- ▶ Myös läheisiä (vanhemmat, lapset, sisarukset) voidaan kuulla

- ▶ Lausunnot eri viranomaisilta (90 §)
- ▶ Ulosottoselvitys, verotiedot, tiliotteet
- ▶ Muu selvitys

Miten asiat voivat hoitua asianmukaisesti muulla tavalla?

- ▶ Holhoustoimilain 8 §:ään tehty lisäys, joka on tullut voimaan v. 2009
- ▶ Tarkoitus on osoittaa, että edunvalvojan määrääminen on viimesijainen toimenpide
- ▶ Ennen edunvalvontaan määräämistä selvitetään kaikki muut mahdolliset lievemmat keinot
- ▶ Tällaisia keinoja voivat olla esim.
  - lähiomaisen tarjoama apu
  - suoramaksukäytäntö
  - välitystilijärjestelyt
  - edunvalvontavaltuutus

Kuka voidaan määrätä edunvalvojaksi?

- ▶ Tehtävään sopiva henkilö, joka antaa tähän suostumuksensa (5 §)
- ▶ Sopivuutta arvioitaessa otetaan huomioon edunvalvojaksi esitetyn taito ja kokemus sekä tehtävän laatu ja laajuus (5 §)
- ▶ Vajaavaltainen ei voi olla edunvalvojana (6 §)
- ▶ Edunvalvoja voi olla yleinen tai yksityinen
- ▶ Yksityinen edunvalvoja on usein lähiomainen tai sukulainen
- ▶ Yleinen edunvalvoja on edunvalvontatoimiston palveluksessa oleva valtion virkamies
- ▶ Edunvalvoja ei saa olla esteellinen

Edunvalvojan tehtävät

- ▶ Perustehtävä: Edustaa päämiestään tämän omaisuutta ja taloudellisia asioita koskevissa oikeustoimissa (29 §)
- ▶ Lisätehtävä: Edustaa päämiestään sellaisessa tämän henkilöä koskevassa asiassa, jonka merkitystä päämies ei kykene ymmärtämään (29 § 2 mom)
- ▶ Täysi-ikäiselle määrätyn edunvalvojan tulee huolehtia siitä, että päämiehelle järjestetään asianmukainen hoito, huolenpito ja kuntoutus (42 §)
- ▶ Tulee antaa päämiehen tarpeisiin ja olosuhteisiin nähden kohtuullisena pidettävä määrä käyttövaroja (38 §)
- ▶ Edunvalvojalla on tilivelvollisuus maistraatille (51 §)
- ▶ Edunvalvojan tulee tunnollisesti pitää huolta päämiehen oikeuksista ja edistää hänen parastaan (37 §)

Miten maistraatti valvoo edunvalvojaa?

- ▶ Maistraatti tarkastaa omaisuusluettelon
- ▶ Maistraatti tarkastaa vuositilit
- ▶ Maistraatti tarkastaa päätöstilin
- ▶ Maistraatti ratkaisee edunvalvojan tekemät lupahakemukset oikeustoimiin, joita ei voi tehdä ilman maistraatin lupaa
- ▶ Maistraatti ratkaisee edunvalvojista tehdyt kantelut

Milloin edunvalvojan tehtävä päättyy?

- ▶ Määräys on voimassa toistaiseksi tai määräystä annettaessa asetetun määräajan (15 §)
- ▶ Jos edunvalvoja on määrätty tiettyä tehtävää varten, määräys on voimassa kunnes tehtävä on suoritettu (15 §)
- ▶ Edunvalvojan tehtävä lakkaa, kun päämies kuolee tai edunvalvoja julistetaan vajaavaltaiseksi (17 §)
- ▶ Tuomioistuin määrää tehtävän lakkaamaan, kun päämies ei enää ole edunvalvonnan tarpeessa (kriteerit 8 §:ssä)
- ▶ Tuomioistuimen on vapautettava edunvalvoja tehtävästään, jos hän osoittautuu siihen sopimattomaksi tai jos hän sitä pyytää (16 §)
- ▶ Alaikäisen lapsensa huoltajana oleva vanhempi voidaan omasta pyynnöstään vapauttaa lapsensa edunvalvojan tehtävästä vain, jos siihen on erityinen syy (16 § 2 mom)
- ▶ Edunvalvojan tehtävä lakkaa, kun päämies täyttää 18 vuotta, jos edunvalvojan tehtävä perustuu päämiehen alaikäisyyteen (17 §)

Edunvalvontavaltuutus

Sanastoa

- ▶ Laki edunvalvontavaltuutuksesta
  - Laki tullut voimaan 1.11.2007
- ▶ Edunvalvontavaltuutus
  - Erityinen valtuutuksen muoto
  - Sen avulla henkilö voi etukäteen järjestää asioidensa hoidon sen varalta, että hän myöhemmin tulee sairauden, henkisen toiminnan häiriintymisen, heikentyneen terveydentilan tai muun vastaavan syyn vuoksi kykenemättömäksi huolehtimaan asioistaan.

Sanastoa

- ▶ Edunvalvontavaltakirja
  - Kirjallinen asiakirja, mihin edunvalvontavaltuutus perustuu
  - Siinä valtuuttaja määrittelee, mitä asioita valtuutus koskee
  - Valtakirjalle on säädetty tiukat muotovaatimukset

- ▶ Valtuuttaja
  - Henkilö, joka on antanut edunvalvontavaltuutuksen

- ▶ Valtuutettu
  - Luonnollinen henkilö, jonka valtuuttaja on määrännyt hoitamaan asioitaan

- ▶ Toissijainen valtuutettu
  - Henkilö, jonka valtuuttaja on nimennyt valtuutetuksi sen varalta, että varsinainen valtuutettu ei ota tehtävää vastaan, luopuu siitä tai tulee pysyvästi estyneeksi hoitamaan sitä.

- ▶ Varavaltuutettu
  - Henkilö, jonka valtuuttaja on nimennyt valtuutetuksi sen varalta, että varsinainen valtuutettu tulee sairauden tai esteellisyyden vuoksi taikka muusta syystä tilapäisesti estyneeksi hoitamaan tehtäväänsä
- ▶ Edunvalvontavaltuutuksen vahvistaminen
  - Maistraatin ratkaisu, jonka avulla laadittu edunvalvontavaltuutus saatetaan voimaan

Mikä edunvalvontavaltuutus on?

- ▶ Valtuuttajan antama määräys siitä, kuka hänen asioitaan hoitaa, jos hän ei enää itse kykene niitä hoitamaan sekä määräys siitä, mitä asioita valtuutettu saa hoitaa
- ▶ Määräykset annetaan edunvalvontavaltakirjassa

Kuka voi tehdä edunvalvontavaltuutuksen?

- ▶ Valtakirjan edunvalvontavaltuutusta varten voi tehdä
  - 18 vuotta täyttänyt henkilö, joka
  - kykenee ymmärtämään valtakirjan merkityksen.

Miten edunvalvontavaltuutus tehdään?

- ▶ Valtakirja tehdään kirjallisesti
- ▶ Valtuutuksen tekemiselle on laissa säädetty tiukat muotovaatimukset: Jos muotovaatimuksia ei noudateta, valtakirja on pätemätön eikä edunvalvontavaltuutusta voida vahvistaa

Edunvalvontavaltakirjan muotovaatimukset (6 §)

- ▶ Kirjallisesti
- ▶ Valtuuttajan allekirjoitettava asiakirja tai tunnustettava allekirjoituksensa
- ▶ Allekirjoitus tai tunnustus kahden todistajan ollessa samanaikaisesti läsnä
- ▶ Todistajien allekirjoitettava asiakirja
- ▶ Todistajien tulee tietää, että kyseessä on edunvalvontavaltakirja, mutta valtuuttaja voi olla ilmaiseematta sen sisältöä
- ▶ Todistajien tulee olla esteettömiä

Edunvalvontavaltakirjan vähimmäisisältö (6 §)

Valtakirjasta on käytävä ilmi

- ▶ Valtuuttamistarkoitus
- ▶ Valtuutetun kelpoisuus eli ne asiat, joissa valtuutettu oikeutetaan edustamaan valtuuttajaa
- ▶ Valtuuttajan ja valtuutetun henkilöllisyys
- ▶ Voimaantuloehto eli määräys, jonka mukaan valtuutus tulee voimaan siinä tapauksessa, että valtuuttaja tulee sairauden, henkisen toiminnan häiriintymisen, heikentyneen terveydentilan tai muun vastaavan syyn vuoksi kykenemättömäksi huolehtimaan asioistaan

Edunvalvontavaltakirjan perusmalli

Valtuuttamistarkoitus

VALTUUTTAJA Nimi, syntymäaika
Osoite

Valtuuttaja ja valtuutettu

VALTUUTETTU Nimi, syntymäaika
Osoite

Asiat, joissa valtuutettu oikeuteen edustamaan valtuuttajaa

VALTUUTUS Valtuutan X:n edustamaan minua

- 1) omaisuuttani koskevissa ja muissa taloudellisissa asioissani
sekä
- 2) sellaisissa henkilöä koskevissa asioissa, joiden merkitystä en kykene ymmärtämään sillä hetkellä, jolloin valtuutusta on käytettävä.

Edunvalvontavaltakirjan perusmalli

Määrään valtuutuksen tulemaan voimaan siinä tapauksessa, että tulen sairauden, henkisen toiminnan häiriintymisen, heikentyneen terveydentilan tai muun vastaavan syyn vuoksi kykenemättömäksi huolehtimaan asioistani.

Voimaantuloehto

Paikka ja aika
Allekirjoitus

Allekirjoitus

Todistuslausuma (7 §)

Todistajat merkitsevät allekirjoituksensa oheen

- ▶ Syntymäaikansa
- ▶ Yhteystietonsa
- ▶ Todistamisen paikan ja ajan
- ▶ Maininnan siitä, että he ovat olleet samanaikaisesti läsnä valtakirjaa tehtäessä
- ▶ Lisäksi heidän tulee mainita valtuuttajan kyvystä ymmärtää valtakirjan merkitys sekä muista seikoista, joiden he katsovat vaikuttavan valtakirjan pätevyyteen

Todistuslausuman perusmalli

Samanaikaisesti läsnä olleina esteettöminä todistajina vakuutamme, että **valtuuttajan nimi**, jonka henkilökohtaisesti tunnemme, on omakätisesti allekirjoittanut tämän edunvalvontavaltakirjan. Toteamme, että **valtuuttajan nimi** on tehnyt tämän valtakirjan vapaasta tahdostaan ja että hän on kyennyt ymmärtämään tämän valtakirjan merkityksen.

Paikka ja aika

Allekirjoitus, syntymäaika

Osoite

Mitä tehtäviä valtuutetulle voidaan määrätä?

- ▶ Omaisuuden ja muiden taloudellisten asioiden hoitaminen
- ▶ Sellaiset henkilöä koskevat asiat, joiden merkitystä valtuuttaja ei kykene ymmärtämään
- ▶ Ei voi määrätä korostetun henkilökohtaisiin asioihin
- ▶ Valtuutus voidaan rajoittaa koskemaan määrättyä oikeustointia, asiaa tai omaisuutta

Muita mahdollisia määräyksiä

- ▶ Valtuutettu on oikeutettu edunvalvontavaltuutuksen nojalla myymään tai muuten luovuttamaan kiinteistön, hakea kiinnitystä tai perustamaan panttioikeuden kiinteistöön vain jos valtakirjassa on niin nimenomaisesti määrätty (20 §)
- ▶ Toissijainen valtuutettu (4 §)
- ▶ Varavaltuutettu (4 §)
- ▶ Oikeus antaa valtuuttajan puolesta lahja (antamisen perusteet on yksilöitävä) (18 §)
- ▶ Oikeustoimien luvanvaraisuus (19 §)
- ▶ Määräys antaa vuositili (33 §)

Valtuutetun velvollisuudet

- ▶ Pidettävä tunnollisesti huolta valtuuttajan oikeuksista ja edistää hänen parastaan (16 §)
- ▶ Tiedusteltava valtuuttajan mielipidettä hänen kannaltaan tärkeissä asioissa (16 §)
- ▶ Pidettävä valtuuttajalle kuuluvat raha- ja muut varat erillään omista varoistaan (16 §)
- ▶ Annettava omaisuusluettelo maistraatille 3 kk:n kuluessa tehtävän alkamisesta (30 §)
- ▶ Pidettävä kirjaa valtuuttajan varoista ja veloista sekä tilikauden tapahtumista (32 §)
- ▶ Annettava pyydettäessä tili maistraatille tehtävänsä hoitamisesta (33 §)
- ▶ Valtuutuksen lakatessa annettava päätöstili sekä luovutettava valtakirja ja hoidossaan oleva omaisuus siihen oikeutetulle (35 § ja 36 §)

Milloin ja miten valtuutus tulee voimaan?

- ▶ Jos valtuuttaja on tullut pääasiallisesti kykenemättömäksi huolehtimaan niistä asioista, joita valtuutus koskee, valtuutettu voi pyytää maistraatista valtakirjan vahvistamista (24 §)
- ▶ Hakemuksen liitteeksi alkuperäinen valtakirja sekä lääkärinlausunto tai muu selvitys valtuuttajan terveydentilasta (24 §)
- ▶ Maistraatti selvittää, täyttyvätkö vahvistamisen edellytykset
- ▶ Valtuuttajaa kuullaan asiassa, jos se on mahdollista hänen terveydentilansa huomioon ottaen (26 §)
- ▶ Pääsääntöisesti myös puolisoa kuullaan (26 §)
- ▶ Valtakirja tulee voimaan, kun maistraatti on sen vahvistanut (10 §)
- ▶ Vahvistettu valtuutus merkitään holhousasioiden rekisteriin (27 §)

Milloin edunvalvontavaltuutus lakkaa? (11 §)

- ▶ Kun valtuuttaja kuolee
- ▶ Kun valtuutettu kuolee
- ▶ Kun valtuutus peruutetaan (joko ennen sen voimaantuloa tai sen jälkeen)
- ▶ Kun valtuutettu ilmoittaa, että luopuu tehtävästään

Lisätietoja

- ▶ www.maistraatti.fi
- ▶ www.oikeus.fi
- ▶ www.muistiliitto.fi

Pohjois-Suomen maistraatti

Isokatu 4

90100 OULU

info.pohjois-suomi@maistraatti.fi

p. 02955 39641 (vaihde)

Kuva: Erkki Alasaarela